

SMEs ไทย มีแนวโน้มเสี่ยงปิดตัวต่อ จากหลายปัจจัยกดดัน

Indepth
Research

Vol.1 No.1
7 July 2025

เกวลิน หวังพิชญสุข
รองกรรมการผู้จัดการ

Kevalin.w
@kasikornresearch.com

วรรณวิษา ศรีรัตนะ
ผู้บริหารงานวิจัย

Wanwisa.s
@kasikornresearch.com

อิสราวดี เหมะ
นักวิจัย

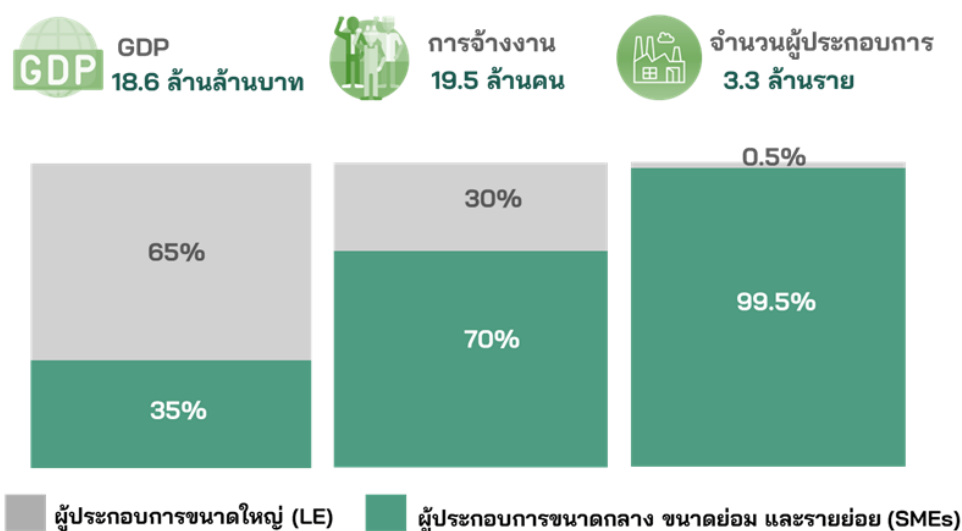
Itsarawadee.h
@kasikornresearch.com

- ธุรกิจ SMEs ของไทย ซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจรวม 1 ใน 3 หรือประมาณ 35% ของ GDP กำลังเผชิญหลายปัจจัยกดดัน โดยเฉพาะผลของสงครามการค้ารอบใหม่ และการแข่งขันกับสินค้านำเข้า ท่ามกลางตลาดในประเทศที่เติบโตต่ำ ส่งผลให้ยังเสี่ยงขาดทุนหรือปิดตัวต่อ จากที่ก่อนหน้านี้ ถูกกระทบจากปัญหาโครงสร้างที่มีอยู่เดิม ทำให้มีการปิดตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 7% ต่อปี
- ธุรกิจ SMEs ที่ยังคงยากลำบากในการแข่งขัน และเสี่ยงขาดทุน/ปิดกิจการต่อได้แก่ ก่อสร้าง ร้านอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงภาคการผลิตอย่างเครื่องใช้ไฟฟ้า เหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก
- นอกจากความสำคัญของการรักษายอดขายและอัตรากำไร (Bottom line) ของธุรกิจแล้ว SMEs ต้องไม่หยุดนิ่งที่จะพัฒนาและหาโอกาสให้เจออยู่เสมอ ท่ามกลางโจทย์ที่นับวันจะยากขึ้น ๆ

ธุรกิจ SMEs มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยอย่างไร?

ธุรกิจ SMEs¹ เป็นหนึ่งกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย ทั้งภาคการผลิต การค้า และการบริการ รวมถึงมีความเชื่อมโยงทางซัพพลายเชนกับธุรกิจขนาดใหญ่

รูปที่ 1 มูลค่าทางเศรษฐกิจของธุรกิจ SMEs

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), รวบรวมโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย

¹ ธุรกิจ SMEs อ้างอิงจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) โดยมีเกณฑ์ คือ 1) ธุรกิจการผลิต - รายได้ ≤ 500 ล้านบาท จ้างงาน ≤ 200 คน 2) ธุรกิจการค้าและบริการ - รายได้ ≤ 300 ล้านบาท จ้างงาน ≤ 100 คน

ธุรกิจ SMEs ของไทย มีมูลค่าทางเศรษฐกิจราว 6.5 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วน 35% ของ GDP และเป็นแหล่งการจ้างงานกว่า 70% ของการจ้างงานทั้งหมด (รูปที่ 1) โดยผู้ประกอบการไทยกว่า 3.2 ล้านราย หรือคิดเป็นสัดส่วน 99.5% ของผู้ประกอบการทั้งหมด เป็น SMEs ที่มีการกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ ดังนั้น SMEs จึงมีบทบาทสำคัญในการกระจายรายได้ไปยังพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในต่างจังหวัด

แม้ธุรกิจ SMEs จะมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทย แต่เป็นแรงขับเคลื่อน GDP เพียง 1 ใน 3 ของประเทศ ซึ่งเกิดจากปัญหาเชิงโครงสร้าง ไม่ว่าจะเป็น

1. ผลผลิตภาพและมูลค่าเพิ่มของสินค้า/บริการต่ำ โดยธุรกิจ SMEs ในภาคการค้าและบริการของไทยที่พึ่งพาตลาดในประเทศเป็นหลัก ยังเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรง โดยเฉพาะกับธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากกว่าในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น การทำธุรกิจที่ครอบคลุมตลอดซัพพลายเชน ทำให้มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการต้นทุน และการตั้งราคาได้ดีกว่า รวมถึงช่องทางการทำตลาด/การเข้าถึงลูกค้าหลากหลายกว่า

ขณะที่ ธุรกิจ SMEs ในภาคการผลิต ก็มีบทบาทเป็นเพียง Subcontractors หรือ Distributors ของธุรกิจขนาดใหญ่เท่านั้น ทำให้การมีส่วนร่วมและการสร้างมูลค่าเพิ่มใน Global supply chain น้อย สะท้อนจากธุรกิจ SMEs ในภาคการผลิตของไทยมีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกอยู่เพียง 7% ของการส่งออกรวมในภาคการผลิตทั้งหมด²

2. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนทำได้จำกัด ถึงแม้ไทยจะมีธุรกิจที่เป็น SMEs จำนวนมาก หรือคิดเป็นกว่า 99% ของผู้ประกอบการทั้งหมด แต่ด้วยสายป่านสั้น ความยืดหยุ่นในการปรับตัวมีจำกัด และกว่า 70% อยู่ในระบบและเป็นผู้ประกอบการรายย่อย ดังนั้น เมื่อเผชิญกับปัญหาหรือปัจจัยกดดันต่าง ๆ จึงทำให้ความสามารถในการแข่งขันหรือทำกำไรของ SMEs มีความเสี่ยง และส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุน สะท้อนจากการเข้าถึงสินเชื่อของ SMEs คิดเป็นเพียง 1 ใน 5 ของสินเชื่อรวมในระบบธนาคารพาณิชย์

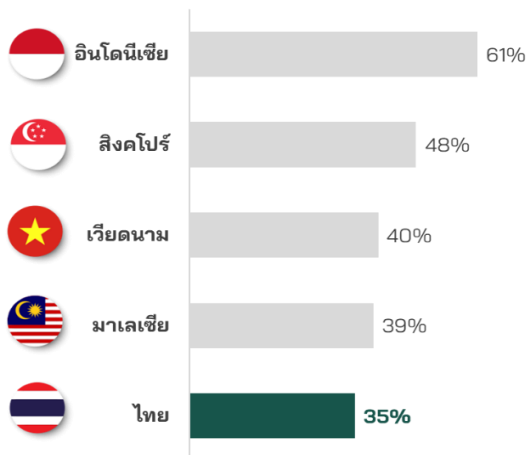
3. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อความอยู่รอดยังน้อย เนื่องจากธุรกิจ SMEs มีข้อจำกัดทางด้านเงินทุน องค์ความรู้ และแรงงานทักษะสูงมีอยู่น้อย สะท้อนจากกว่า 70% ของธุรกิจ SMEs ไทย ยังคงใช้เทคโนโลยีในระดับ 2.0³ (เช่น การสั่งซื้อออนไลน์ ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์) ทำให้เสียเปรียบจากการแข่งขันทั้งในประเทศ โดยเฉพาะกับธุรกิจขนาดใหญ่ รวมถึงการแข่งขันกับต่างประเทศยังทำได้ยาก

ปัญหาเชิงโครงสร้างข้างต้น ส่งผลให้สัดส่วนการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของ SMEs ไทยยังอยู่ในระดับต่ำ และกระทบต่อประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันในเวทีภูมิภาคให้ยังเป็นรองคู่แข่งสำคัญในอาเซียน (รูปที่ 2)

² อ้างอิงจากข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ปี 2567

³ อ้างอิงจากผลสำรวจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลภาคอุตสาหกรรม ปี 2567 โดยสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA)

รูปที่ 2 สัดส่วน GDP ของ SMEs ต่อ GDP ทั้งประเทศในอาเซียน

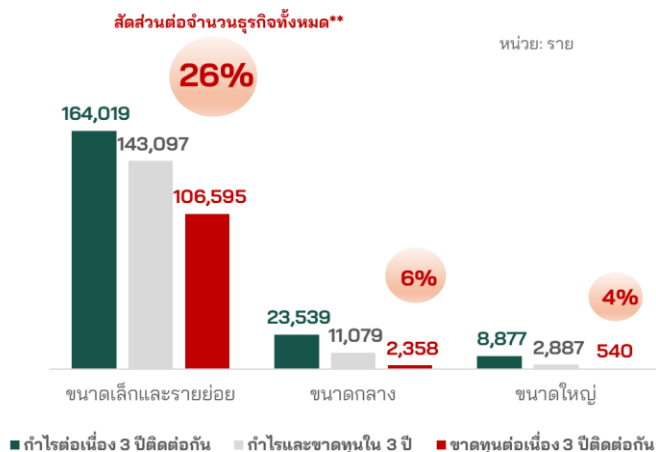
หมายเหตุ: เป็นข้อมูลสัดส่วน GDP ของ SMEs โดยไทยปี 2567 อินโดนีเซียและมาเลเซียปี 2566 สิงคโปร์และเวียดนามปี 2565
ที่มา: ASEANStats, สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), รวบรวมโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย

สถานการณ์ปัจจุบันของธุรกิจ SMEs เป็นอย่างไร?

ธุรกิจ SMEs ของไทยมีการปิดกิจการเพิ่มขึ้น จากปัจจัยท้าทายรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจและกำลังซื้อในประเทศที่ฟื้นตัวช้า ต้นทุนการดำเนินธุรกิจปรับตัวสูงขึ้น รวมถึง การแข่งขันรุนแรงต่อเนื่องกับสินค้านำเข้าและแพลตฟอร์ม E-commerce ต่างชาติ ส่งผลกดดันต่อการสร้างรายได้และการรักษาอัตรากำไรของธุรกิจ

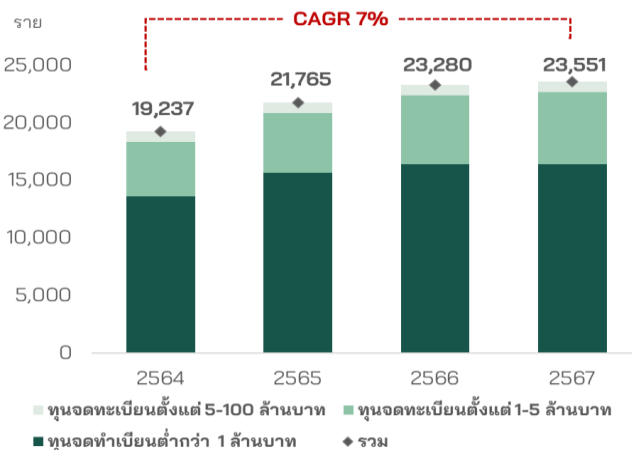
สะท้อนจากในช่วงปี 2563-2566 แม้ผู้ประกอบการ SMEs บางส่วนยังสามารถประคอง และรักษาความสามารถในการทำกำไรไว้ได้ แต่ก็มี SMEs ขนาดเล็กและรายย่อยอีกกว่า 26% ที่ต้องเผชิญภาวะผลประกอบการขาดทุนต่อเนื่อง 3 ปีติดต่อกัน (รูปที่ 3) สอดรับไป กับจำนวนการปิดกิจการที่ยังคงเพิ่มขึ้น โดยในปี 2567 มีธุรกิจที่ทุนจดทะเบียนต่ำกว่า 100 ล้านบาท ปิดกิจการอยู่ที่ 23,551 ราย หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 7% (CAGR ปี 2564-2567) (รูปที่ 4)

รูปที่ 3 ผลประกอบการของธุรกิจในรอบ 3 ปี (2563-2566) แบ่งตามขนาด*

หมายเหตุ: *อ้างอิงจากข้อมูลนิติบุคคลที่ส่งงบการเงินต่อเนื่อง 3 ปี (ปีงบการเงิน 2563-2566)
**เป็นสัดส่วนต่อจำนวนธุรกิจทั้งหมดที่ส่งงบการเงิน
ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (DBD), รวบรวมโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย

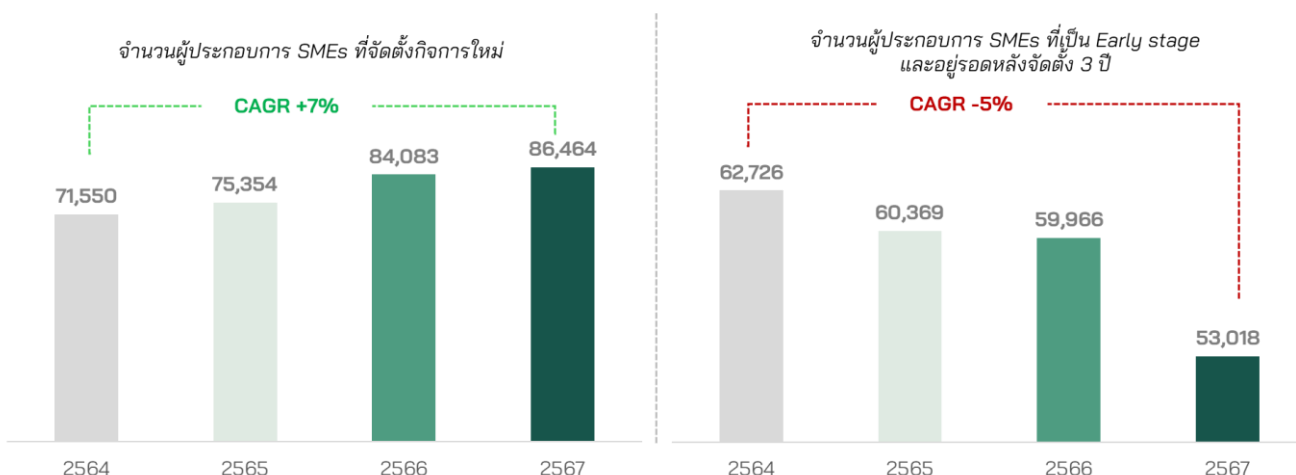
รูปที่ 4 จำนวนธุรกิจที่ทุนจดทะเบียนไม่เกิน 100 ล้านบาท มีการปิดกิจการเพิ่มขึ้น

บริการทุกระดับประทับใจ

ขณะเดียวกัน แม้ว่าในแต่ละปีจะมีธุรกิจ SMEs ที่จัดตั้งใหม่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 7% เช่นกัน (CAGR ปี 2564-2567) แต่ผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจอยู่รอดในช่วงหลัง Early stage หรืออยู่รอดหลังจัดตั้งกิจการไปแล้ว 3 ปี กลับมีทิศทางลดลง (รูปที่ 5) สะท้อนว่า ในภาวะการดำเนินธุรกิจปัจจุบัน ผู้ประกอบการที่เริ่มทำธุรกิจใหม่มีแนวโน้มอยู่รอดยากขึ้น เนื่องจากยังไม่มีฐานลูกค้าประจำ และขาดประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ ท่ามกลางการแข่งขันที่สูง ปัจจัยแวดล้อมและพฤติกรรมลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงเร็ว

รูปที่ 5 แม้จะมีธุรกิจ SMEs จัดตั้งใหม่เพิ่มขึ้นทุกปี แต่ธุรกิจที่อยู่รอดหลัง Early stage กลับมีแนวโน้มลดลง

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), รวบรวมโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย

ไปข้างหน้า สถานการณ์ของธุรกิจ SMEs จะเป็นอย่างไร?

ธุรกิจ SMEs เสี่ยงขาดทุน/ปิดกิจการต่อ

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย มองว่า ธุรกิจ SMEs ยังมีแนวโน้มขาดทุนหรือปิดกิจการต่อในแทบทุกอุตสาหกรรม แต่คาดว่าจะเป็นที่ชะลอลง เนื่องจากที่ผ่านมาได้มีการปิดไปพอสมควรแล้ว

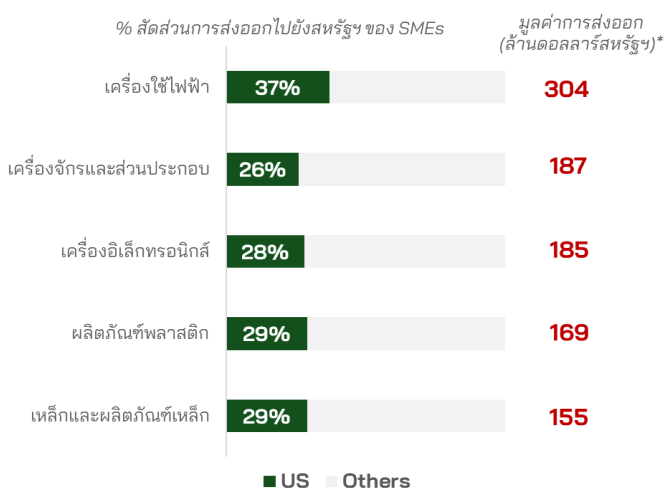
ภาคการผลิต นอกจากการสูญเสียความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกแล้ว ผลจากสงครามการค้าที่ยังมีความไม่แน่นอนสูง เป็นปัจจัยที่เข้ามาซ้ำเติมตลาดส่งออก ทั้งนี้ ปัจจุบัน SMEs ในภาคการผลิตของไทยมีมูลค่าส่งออกไปยังสหรัฐฯ 3.0 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นสัดส่วนราว 7% ของมูลค่าส่งออกในภาคการผลิตทั้งหมดของไทยไปยังสหรัฐฯ

ธุรกิจที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบมาก ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์พลาสติก เหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรและส่วนประกอบ โดยมีความเสี่ยงส่งออกไปยังตลาดสหรัฐฯ ได้น้อยลง จากทั้งอัตราภาษีตอบโต้ (Reciprocal tariff) และสินค้าเฉพาะภายใต้มาตรา 232 รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของ Global supply chain

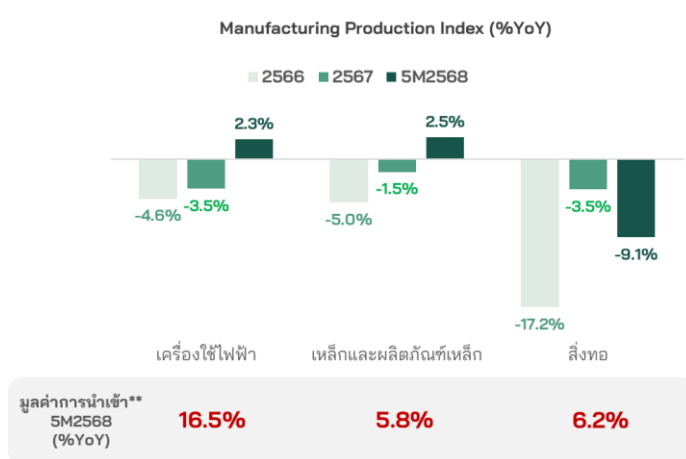
สะท้อนจากธุรกิจเหล่านี้มีมูลค่าการส่งออกไปยังสหรัฐฯ สูง และมีสัดส่วนพึ่งพาตลาดสหรัฐฯ มากกว่า 1 ใน 4 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าเหล่านี้ของธุรกิจ SMEs ไปยังโลก (รูปที่ 6) แม้ยังไม่แนชัดว่าท้ายที่สุดไทยจะโดนเรียกเก็บภาษีนำเข้าจากสหรัฐฯ เท่าใด แต่ภาษีจะเป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้นของธุรกิจ และจะยิ่งกระทบมากขึ้นหากไทยโดนภาษีในอัตราที่สูงกว่าคู่แข่ง

ขณะเดียวกัน ตลาดในประเทศยังต้องเผชิญการแข่งขันรุนแรงมากขึ้นกับสินค้านำเข้าที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการภาษีของสหรัฐฯ อาทิ ธุรกิจเครื่องใช้ไฟฟ้า เหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก สิ่งทอ รวมถึงธุรกิจการเกษตร หากไทยต้องเปิดตลาดให้กับสหรัฐฯ มากขึ้น ท่ามกลางปัญหาเชิงโครงสร้างการผลิตและความสามารถในการแข่งขันที่มีเงินทุนเดิมอยู่แล้ว สะท้อนจากมูลค่าการนำเข้าสินค้าเหล่านี้ของไทยมีทิศทางเพิ่มขึ้นสวนทางกับดัชนีภาคการผลิตที่ยังมีแนวโน้มหดตัว โดยเฉพาะช่วงครึ่งปีหลังที่ผลจากสงครามการค้ารอบใหม่มีความชัดเจนมากขึ้น (รูปที่ 7)

รูปที่ 6 ธุรกิจ SMEs ในภาคการผลิต 5 อันดับแรกที่มีมูลค่าการส่งออกมาก และพึ่งพาตลาดสหรัฐฯ สูง

รูปที่ 7 ธุรกิจเครื่องใช้ไฟฟ้า เหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก สิ่งทอ เสี่ยงแข่งขันรุนแรงกับสินค้านำเข้ามากขึ้น

หมายเหตุ: * เป็นมูลค่าการส่งออกของธุรกิจ SMEs ไทย ปี 2567

** เป็นมูลค่าการนำเข้ารวมของไทย โดยใช้ HS code 2 digits เครื่องใช้ไฟฟ้า = 84 และ 85, เหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก = 72 และ 73, สิ่งทอ = 50 – 60 และ 63

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), กระทรวงพาณิชย์, สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (สศอ.), รวบรวมโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย

นอกจากนี้ ยังไม่นับรวมผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับธุรกิจ SMEs อีกจำนวนไม่น้อยที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจส่งออกรายใหญ่ ซึ่งมีความเสี่ยงจากผลของสงครามการค้า เศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว รวมถึงการแข่งขันที่ทวีความรุนแรง สถานะการณดังกล่าวจึงอาจส่งผลกระทบต่อแนวโน้มไปยังยอดคำสั่งซื้อของ SMEs ภายในห่วงโซ่การผลิตให้ลดลงด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในจังหวะที่ผู้ประกอบการใหญ่ระมัดระวังการลงทุน

ภาคการค้าและบริการ ที่มีสัดส่วนผู้ประกอบการ SMEs มากกว่า 80% อีกทั้งพึ่งพาการบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก (รูปที่ 8) ยังถูกกดดันจากกำลังซื้อในประเทศลดลงตามภาวะค่าครองชีพที่ปรับตัวสูงขึ้น และแรงงานเสี่ยงถูกกระทบการปิดตัวของ

โรงงานหรือกิจการ ทำให้ผู้ประกอบการใช้จ่าย อีกทั้งยังมีประเด็นการเมือง ตลอดจน SMEs ต้องแข่งขันกับรายใหญ่ที่มีความได้เปรียบในการบริหารจัดการ ต้นทุนที่ผันผวน

ขณะที่ ตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เป็นหนึ่งในแรงขับเคลื่อนหลักของภาคการค้าและบริการ และมีการใช้จ่ายไปยังสินค้าอุปโภคบริโภคคิดเป็นสัดส่วนกว่า 20% ของมูลค่าตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคทั้งหมด ก็คาดหวังได้น้อยลง ซึ่งเป็นผลมาจากเหตุการณ์ความไม่แน่นอนต่าง ๆ เช่น แผ่นดินไหว ข้อพิพาทระหว่างไทย-กัมพูชา ความไม่สงบในหลายพื้นที่ของโลก ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเที่ยวไทยในระยะข้างหน้ามีแนวโน้มหดตัว ประกอบกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป โดยมีการลดสัดส่วนการช้อปปิ้งลงกว่าในอดีต กระทั่งยอดขายในบางธุรกิจของ SMEs ที่พึ่งพา กำลังซื้อของลูกค้ากลุ่มนี้

ธุรกิจที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบหลัก ได้แก่ ธุรกิจก่อสร้าง ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ขนส่งสินค้า/คน ร้านค้าปลีกอินเทอร์เน็ต และร้านค้าปลีกสินค้าทั่วไป สะท้อนจากตัวเลขการปิดกิจการของธุรกิจเหล่านี้ ยังมีทิศทางเพิ่มขึ้นในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา (รูปที่ 9) และคาดว่าจะยังปิดเพิ่มขึ้นจากความไม่สมดุลของผู้ประกอบการที่มีจำนวนมากเมื่อเทียบกับอุปสงค์ที่มีแนวโน้มชะลอลง ทำให้การแข่งขันเพื่อแย่งชิงลูกค้ายังรุนแรง

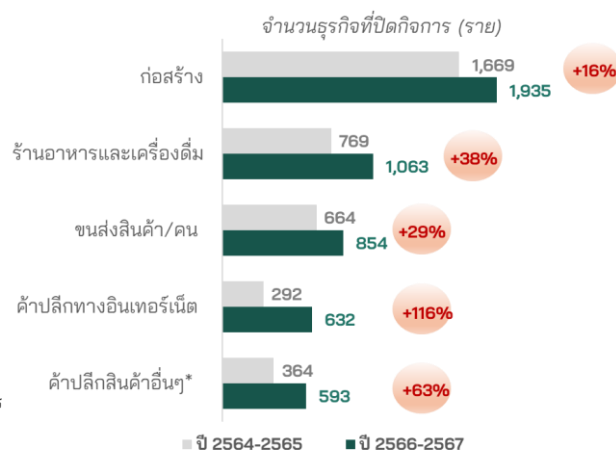
รูปที่ 8 สัดส่วนธุรกิจขนาดเล็กและรายย่อยของไทย (ปี 2567)

หมายเหตุ: * คำปลีกสินค้าอื่นๆ หมายถึง การขายปลีกสินค้าหลายชนิด ซึ่งผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม มิได้เป็นสินค้าหลัก เช่น การขายปลีกในห้างสรรพสินค้าที่ขายสินค้าทั่วไป รวมทั้งเสื้อผ้าเฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ในบ้าน เครื่องสำอาง เครื่องประดับ เป็นต้น

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), รวบรวมโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย

รูปที่ 9 ธุรกิจ SMEs ในภาคการค้าและการบริการ ที่ปิดกิจการสูงสุด 5 อันดับแรก

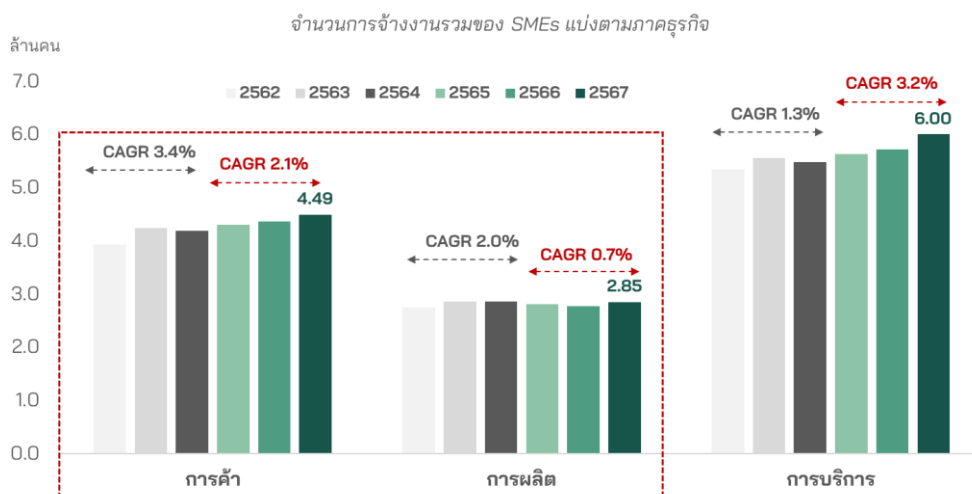

ผลกระทบต่อการจ้างงานของธุรกิจ SMEs

นอกจากผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการ SMEs แล้ว การขาดทุน/ปิดกิจการที่เพิ่มขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อเนื่องมาจากการจ้างงาน แม้การจ้างงานสุทธิของธุรกิจ SMEs ยังเป็นบวก จากจำนวนธุรกิจที่เปิดใหม่มากกว่าธุรกิจที่ปิดกิจการ แต่ตัวเลขอัตราการเติบโตกลับลดลงในช่วงปี 2565-2567

สะท้อนว่า ไปข้างหน้าจำนวนธุรกิจที่เปิดใหม่อาจสามารถดูดซับแรงงานในตลาดได้น้อยลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะภาคการค้าและการผลิตที่มีอัตราการเติบโตของการจ้างงานเฉลี่ยต่อปีเพียง 2.1% และ 0.7% ชะลอลงจากในช่วงปี 2562-2564 ที่เคยโต 3.4% และ 2.0% (รูปที่ 10) สอดคล้องไปกับการจ้างงานในภาพรวม ณ ไตรมาสแรกปี 2568 ของภาคการค้าและการผลิตที่หดตัว -3.1% และ -0.5% ตามลำดับ เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน

รูปที่ 10 การจ้างงานของธุรกิจ SMEs ในภาคการค้าและการผลิต
เติบโตชะลอลงจากในอดีต

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), รวบรวมโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย

ท้ายที่สุดแล้ว โจทย์ข้างหน้าที่เราเติมไปด้วยความท้าทาย ทำให้เสี่ยงที่มูลค่าทางเศรษฐกิจของ SMEs จะไม่เพิ่มขึ้นและอาจส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่

อย่างไรก็ตาม ด้วยความหลากหลายของ SMEs ทั้งในแง่จำนวน ประเภทกิจการ และเงื่อนไขทางธุรกิจที่ต่างกัน ทำให้คงไม่มีสูตรสำเร็จตายตัวของความอยู่รอด

สิ่งที่ SMEs ต้องทำคือ การปรับตัว และการพึ่งพาตนเองให้ได้ในทุกสถานการณ์ ซึ่งความสามารถในการทำกำไร (Bottom line) ยอดขายและสภาพคล่องของธุรกิจเป็นสิ่งที่สำคัญ ขณะเดียวกัน การไม่หยุดนิ่งที่จะพัฒนา มีความยืดหยุ่นในการปรับตัว และพยายามหาโอกาสท่ามกลางวิกฤตอยู่เสมอ ก็เป็นเรื่องที่ต้องทำต่อเนื่อง

Disclaimers รายงานวิจัยนี้จัดทำโดย บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด (KResearch) เพื่อเผยแพร่เป็นการทั่วไป โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสาธารณะ หรือข้อมูลที่เชื่อว่ามีความน่าเชื่อถือที่ปรากฏขณะจัดทำ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ KResearch มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความครบถ้วนสมบูรณ์ หรือความเป็นปัจจุบันของข้อมูลดังกล่าว และไม่ได้รับผิดชอบต่อการตัดสินใจใดๆ ของผู้อ่าน หรือการดำเนินการใดๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ท่านควรศึกษาข้อมูลด้วยความระมัดระวังและใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจใดๆ KResearch จะไม่รับผิดชอบในความเสี่ยงใดๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว

ข้อมูลใดๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้เป็นทรัพย์สินของ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) การนำข้อมูลดังกล่าว (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ไปใช้ต้องแสดงชื่อความถึงสิทธิความเป็นเจ้าของแก่ KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี) หรือแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆ ทั้งนี้ ท่านจะไม่ทำซ้ำ ปรับปรุง ดัดแปลง แก้ไข ส่งต่อ เผยแพร่ หรือกระทำการในลักษณะใดๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการค้า โดยไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้า เป็นลายลักษณ์อักษรจาก KResearch และ/หรือบุคคลที่สาม (แล้วแต่กรณี)